

208 . Slăvitești | Comuna: Sirinești | Județ: Vâlcea | Punct: Fosta biserică Sf. Arhangheli a boierilor Slăvitești | Anul: 2001

Anul: 2001

Cod RAN: 173720.01

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Evul Mediu

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Aurel Ioan Botez, Emil Lupu

Instituții: AXEL IMPECO SRL, SC Abral Artproduct SRL București

Raport

Biserica actuală este situată pe partea stângă a pârâului Luncavăț, pe panta unui deal, aproape de confluența cu izvorul Bătrâneasa, fiind o construcție izolată păstrată sub formă de ruină, rest al unui ansamblu monumental care mai conținea o reședință boierească și acareturile acesteia. Ea a fost construită de către boierul Ion Slăviteșcu cu jupâneasa sa Bălașa în anul 1750, potrivit unei pisanii ce nu se mai păstrează. A fost reparată și i s-a adăugat o turlă-clopotniță peste pronaos având baza din zidărie și turla din lemn precum și un turnulet lateral din zidărie pe latura de N care asigură accesul la această clopotniță. Ruinată la sfârșitul sec. al XIX-lea, a fost din nou reparată în 1943. După al doilea război mondial, odată cu alungarea ultimilor proprietari, biserica este închisă și starea ei se deteriorează până la faza de colaps actuală.

În perioada 11 octombrie - 4 noiembrie 2000 a fost realizată prima campanie de cercetare arheologică, necesară obținerii datelor pentru aplicarea proiectului tehnic de consolidare și restaurare a bisericii, precum și pentru scoaterea de sub sarcină istorică a zonelor în care se execută lucrări de consolidare a infrastructurii. Aceasta a fost urmată de o a doua campanie, în perioada 10 iulie - 3 august 2001. În campania anului 2000 au fost efectuate 14 casete, nouă la exteriorul bisericii și cinci în interiorul acesteia, iar în cea a anului 2001 a fost efectuată supravegherea arheologică la executarea unui șanț perimetral exterior, necesar lucrărilor de consolidare a infrastructurii.

Pământul viu, reprezentat de argilă cu urme vegetale, feruginoase și concrețiuni este dispus în pantă, de la N spre S și de la V spre E. Cota cea mai înaltă la care a fost întâlnit este - 0,77 m (față de waagriss) în colțul de NV al bisericii și ajungând până la - 2,3 m (față de waagriss), în partea de SE a bisericii. Deasupra acestuia se află un nivel de humus vechi, conținând și pigment de argilă, urme vegetale, dar și urme de combustii și mici urme de chirpici ars. Această depunere conține urme antropice antrenate pe panta dealului, fiind mai consistentă la exteriorul bisericii, pe partea de S a ei și practic absent la interiorul bisericii. Nivelul de construcție al bisericii se păstrează numai în anumite zone din interiorul bisericii, fiind îndepărtat la exterior, la construirea zidului de sprijin de pe laturile de N și de V și la repararea soclului, pe latura de S. Ultimul nivel de depunere antropică aparține perioadei de ruinare a bisericii de după 1950. La exteriorul bisericii acest ultim strat este reprezentat de un nivel de pământ spălat de pe panta dealului, conținând mortar, cărămizi fragmentare și, într-o cantitate mare, țiglă fragmentară de Jimbolia, produsă în anul 1943. La interiorul bisericii, ultimul nivel este reprezentat de un nivel de dejecții de origine animală, aparținând perioadei 1960-1998, când biserica a fost transformată în grajd. Acest nivel coprolitic a pătruns până la nivelul de construcție din sec. XVIII, viciind depunerile arheologice și a degradat profund partea inferioară a tencuielii pictate interioare.

Biserica este unitar construită, la nivel de fundație, în toate compartimentele ei. În posibilele articulații de fundație s-a constatat că nu există întreruperi ale fundației. Aceasta a fost realizată prin săparea unui șanț de fundare având rolul de cofrag natural, în care a fost turnat un amestec de bolovani de râu și mortar de var cu nisip. Ea are înălțimea de 0,8/1 m, neavând în general un umăr de fundare și urmărește cota terenului natural din anul construirii. La interiorul bisericii, pereții transversali sunt unitar construiți și contemporani cu restul

bisericii. Elevația este realizată în surplombă față de fundație, în interiorul altarului, naosului și pronaosului.

Pe laturile de N și de V ale bisericii, dublând fundația acesteia, a fost descoperit un zid de sprijin. Acesta are o înălțime variabilă de 0,4/0,7 m, dată de configurația terenului natural de la data construirii. Pentru realizarea sa a fost practicat un șanț de fundare cu 5/20 cm mai larg decât grosimea zidului respectiv. În acest șanț a fost construit zidul din cărămizi de epocă medievală dispuse în asize egale, legate numai cu mortar de var, nisip și praf de cărămidă.

Concluzii preliminare

În aceste etape, cercetarea a fost determinată de necesitatea salvării bisericii din starea de colaps în care a ajuns în ultimii 50 de ani. De aceea, investigația arheologică s-a redus strict la obținerea datelor necesare pentru realizarea practică, în teren, a primelor lucrări de consolidare a infrastructurii, care au constatat în executarea unei dale suport interioare din beton armat și a legăturilor viitoare ale acesteia cu o grindă perimetrală exterioară de tip Vierendeel conform proiectului tehnic avizat. Starea de colaps a bisericii a împiedicat realizarea unei săpături exhaustive și sondarea terenului din jurul bisericii. Datele preliminare obținute ne permit următoarele concluzii privind biserica cu hramul "Sf. Arhangheli".

1. Biserica actuală a fost construită într-o singură etapă, toate compartimentele rituale fiind unitare atât la nivel de fundație cât și de elevație. Fundația a urmărit panta formată de terenul natural, iar după realizarea șanțului de fundare, terenul din interiorul construcției a fost decapat și nivelat. Biserica, de proporții modeste și de plan drept, a avut cu certitudine rolul de biserică de curte boierească și probabil de capelă cimiterială pentru familia ctitorilor.

Cu ocazia săpăturilor arheologice și a lucrărilor de intervenție urgentă, în campania din anul 2000 au fost descoperite în interiorul bisericii 7 morminte de înhumăție, într-o stare avansată de degradare (probabil datorită dejecțiilor animalelor ce au fost cantonate în biserică câteva zeci de ani), dintre acestea două având ca inventar bumbi pentru îmbrăcăminte. Nu au fost descoperite monede sau alte elemente de datare strictă. Nici la celelalte 6 morminte parțial surprinse în casetele arheologice la exteriorul bisericii, nu au fost descoperite elemente de inventar. Ceea ce a surprins a fost proporția de aproape 50 % a morților ce intră în grupa infans I-III. Mormântul 5 nu a fost decât parțial surprins la nivelul cavoului din cărămizi de epocă și nu a fost cercetat arheologic. În campania anului 2001 au fost descoperite încă 16 morminte de înhumăție, toate ulterioare datei de edificare a bisericii, aparținând cimitirului ce a funcționat în jurul acesteia.

2. Așa cum ne este prezentată și în tabloul votiv, biserica nu a fost inițial prevăzută cu turlă. Cu toate acestea, la destul de scurt timp după construire ea a întâmpinat probleme ce au dus la construirea unui zid de sprijin, realizat din cărămizi de epocă legate cu mortar de var, nisip și praf de cărămidă. La realizarea acestui zid au fost îndepărtate nivelurile de construcție și călcare de la 1750. Deși s-a vorbit despre probleme ridicate de alunecări de teren nu credem că acestea au determinat de fapt starea de colaps actuală a bisericii. Executarea zidului de sprijin, realizat în această manieră originală, probabil că a fost o soluție de epocă pentru impermeabilizarea fundației în zona cea mai expusă la un moment dat la infiltrații pluviale.

3. După realizarea zidului de sprijin, pe latura de S a bisericii au fost realizate lucrări de reparare a soclului din asize de cărămizi. Probabil că lucrarea s-a impus datorită degradării zidăriei din zona de îngheț a construcției. În locul asizelor de cărămizi a fost realizat un "brâu" din casete de cărămizi de epocă și bolovani de râu, aflat acum la cota terenului natural. Mortarul din această etapă constructivă s-a scurs peste zidul de sprijin din colțul de SV al bisericii, asigurând etapizarea acestei etape constructive.

4. La sfârșitul sec. XVIII sau începutul sec. XIX, dar nu înainte de anul 1821, peste pronaosul bisericii a fost ridicată o turlă clopotniță iar pe latura de N a bisericii a fost realizat un turn cu scară în colimaçon, adosat la biserică, acesta asigurând un acces exterior original la noua turlă clopotniță. Dincolo de noile necesități de cult, noua rezolvare arhitectonică a răspuns unor necesități de apărare, turnul clopotniță având probabil rolul unui reduct pentru familia boierească ce locuia în cula din preajmă.

Rolul acestei etape constructive a fost remarcat și de T. Margot în 1859, când pe biserică se mai vedeau urmele plumbilor turcești, din timpul luptei pe care Drăghici Slăvitescu o dăduse cu un grup de otomani, în anul 1821.

5. În sec. XIX și prima jumătate a sec. XX biserica a început să se degradeze, lovitura de grație fiind dată probabil de cutremurul din anul 1940. Ultimul proprietar al restului de moșie al neamului Slăvițeștilor, Constantin Oromolu, realizează o intervenție de consolidare în maniera epocii, cu tiranți din fier și pune un acoperiș din țiglă de Jimbolia, în locul celui din șită. După alungarea proprietarilor de către autoritățile comuniste, biserica este definitiv abandonată, singurul nivel de demolare descoperit în săpătură, provenind din această etapă.

Cercetarea arheologică a probat că biserica a fost construită într-o singură etapă. Planimetria și iconografia acesteia nu lasă nici un dubiu privind faptul că aceasta a fost o biserică de curte boierească și că a aparținut familiei Slăvițeștilor. O mare problemă este aceea de a demonstra că această biserică a făcut parte dintr-un ansamblu feudal. În momentul de față nu cunoaștem decât biserica și amplasamentul reședinței Oromolu, ridicată în perioada interbelică. Perieghiza efectuată a adus ca element interesant doar faptul că reședința pomenită a fost construită din cărămizi medievale, probabil refolosite.

La moartea ctitorului bisericii, în 1759, acesta a lăsat drept moștenire biserica, moara, cula și casele, pe lângă alte proprietăți funciare. Prin urmare, cula pictată de Henriette Delavrancea-Gibory în 1926 ar putea fi aceea pe care a lăsat-o moștenire Ioan Slăvițescu și în care Drăghici Slăvițescu a fost asediat de otomani, culă aflată în ruină la 1859.

Biserica actuală a servit doar intereselor familiei Slăvițescu, ea nefiind transformată vreodată în biserică cimiterială a satului Slăvițești. Deci boierii stăpânitori nu s-au amestecat cu supușii lor de pe moșie.

Primul document sigur de atestare a neamului Slăvițeștilor este din 24 aprilie 1609, când logofătul Tudor ot Slăvițești semnează în calitate de martor. Urmărind familia în documente pe o perioadă de 50 de ani, respectiv până la 18 ianuarie 1652, constatăm că toată ceata boierească costăpânitoare de tip II, își precizează reședința numai la Slăvițești. Fără să discutăm despre documentele nesigure de pomenire ce încep cu 12 iulie 1526 (D. R. H. III, nr. 25), putem concluziona că această familie boierească de rangul II își are reședința la Slăvițești încă de la începutul sec. XVII.

Numai că satul actual Slăvițești se află pe malul drept al Luncavățului la aprox. 1 km S de biserica monument. Într-un document din 8 martie 1615 (D. I. R., sec. XVII, vol. II), pe lângă Pârnu postelnic Slăvițescu este pomenit și "popa Ivan ot Slăvițești", martor la o cumpărare de moșie a celui dintâi. Prin urmare, la data pomenită exista o biserică la Slăvițești, deservită de un preot, altul decât cel de la Sirineasa, care este și el pomenit ca martor în act ("popa Nicola ot Sirineasa"). Prin urmare, pe raza satului Slăvițești există o biserică cu cel puțin 150 de ani mai veche decât cea cu hramul "Sf. Arhangheli" și cu 200 de ani decât biserica "Cuvioasa Paraschiva", din sat, ctitorie a lui Gheorghe și Ion Slăvițescu din anul 1810.

Până în anul 1750 boierii Slăvițești au avut o altă biserică de curte, care se află pe malul stâng sau drept al Luncavățului. Biserica actuală nu a fost construită pe amplasamentul celei vechi. De la mijlocul sec. XVIII, comunitatea satească și cea boierească au trăit despărțite de apa Luncavățului, iar riturile de trecere și le-au săvârșit în biserici diferite și în cimitire diferite. Dacă cele două comunități s-au separat geografic de la mijlocul sec. XVIII, hotărârea aceasta nu a putut aparține decât cetei de neam boierești. Dacă ele au fost de la început separate, atunci rămâne ca problemă nerezolvată determinarea amplasamentului primei biserici și a curții boierești.

Informații suplimentare online

[Raportul 1505 din cronică.cimec.ro](http://raportul1505.dincronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pehartă.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
